

narwesens in Preuszen 1809—1819 (Leipzig, 1912, n 8°, XV+204 l.). Egyelőre most felhívjuk a figyelmet *Spranger*, leipzig-i egyet. tanár legújabbán megjelenő tanulmányaira: A német nevelési politika 25 éve (a Pädag. Blätter 1915 nov. f.-ben indult meg) és A politika és pedagógia kapcsolata az újkorban (D. Deutsche Schule 1915, 6 számban s folyt. köv.). Ezek tartalmának egy-két szóval való ismertetése itt nem lehetséges; magoknak a tárgyaknak a felemlítését azonban szükségesnek tartjuk, mert a magyar nevelésügyi irodalom egyik főfogatkozásának ismerjük éppen azt, hogy a legújabb kor neveléstörténetével nem foglalkozik. *Spranger* művei közvetve nekünk is szolgálatot tehetnek. Igen óhajtjuk, hogy hasonló feldolgozások a mi művelődési politikánkunk is megadják a szilárd, történeti alapot. Ma a műv. politika kérdései mindennél előbbre valók.

A háború mint erkölcsi kérdés fejtegetése közben dr. R. *Meister* erre az eredményre jut: az emberiség legfőbb feladata szakadatlan, békés művelődéssel állandóan haladni a tökéletesedésben; a művelt államoknak e közös feladat teljesítésére egyesülniök kell, de mindenik államnak és népnek törekednie kell kivívni és megtartani azt a helyet, amely őt ereje, tehetsége és a művelődésre való szándéka következtében megilleti. Az ifjúságot tehát ebben a szellemben kell nevelni. Ezt úgy érti, hogy beléjük kell oltani a katonai erőt, testi és erkölcsi tekintetben: legyen edzett a testök. legyenek bátrak, bízzanak az erejükben s érezzék legfőbb kötelességnek a hazáért való igazságos harcot. De legyen meg bennök a békeszeretet lelkiismeretessége is; ez nem engedi meg a gyűlöletet és kihívó gúnyolódást, a háborút csak végső szükségből engedi meg s kifejleszti az emberben a felelősség tudatát. A nevelés tehát a szerző szavával a militarista erőt és a pacifista lelkiismeretet igyekezzék az ifjúságban megteremteni (Separatabdruck aus dem Verordnungsblatte des k. k. niederöst. Landesschulrates, 1915. Stück XXIII.).

VEGYES.

Háborús kiállítás. A főváros tanácsa saját iskoláiban adatokat gyűjtetett arra: hogyan hatott a háború az iskolai munkára, a tanulók lelkiületére és cselekvésére. Az összegyűlt anyagot a Gyermektanulmányi Társaság közreműködésével kiállították (1915 dec. 26—1916 febr. 1.) négy csoportban. A pedagógiai csoportban a tanulók dolgozatai, rajzok, térképek, levelezőlapok, fényképek s az oktatószemélyzet közleményei vannak. A gyermektanulmányi és kiseddóvó-csoport gyermekek rajzait és egyéb alkotásait, kézimunkáit foglalja egybe s 9 grafikon a gyermeklélektani eredményeket mutatja be. A III. csoportban a leányoknak a hadsereg részére készített kézimunkái s a IV.-ben a cserkészetel ismertető képek és tárgyak vannak. A kiállítással kapcsolatban előadást tartott *Wesely Ödön* A háború és az iskola, *Nagy László* A gyermekek erkölcsi fel-fogása a háborúról, *Keleti Adolf* A tanulók háborús dolgozatairól, *Nógrádi*